

Kupno konia fryzyjskiego... i co dalej?

Mini - poradnik dla nowych właścicieli koni fryzyjskich.

Spis treści

I.	Informacje praktyczne	3
A.	Po transporcie	3
B.	Żywienie	3
C.	Weterynaria.....	3
D.	Trening	4
II.	Formalności	5
A.	Zmiana właściciela	5
B.	Oplaty	5
III.	Przegląd Hodowlany.....	6
A.	Przygotowanie koni.....	6
IV.	Hodowla.....	7
A.	Wybór ogiera	7
B.	Kryteria doboru ogiera do klaczy	7
C.	Rejestracja źrebięcia	8
V.	Tabele i dokumenty	8
A.	Zmiana właściciela	8
B.	Raport z porodu	9
C.	Protokół czipowania.....	10

I. Informacje praktyczne

A. Po transporcie

Zaraz po wyładunku konia z przyczepy dobrze jest przespacerować się z nim w rękę stępem, jeśli jest spocony koniecznie nakryć suchą derką. Po odprowadzeniu do boksu należy zapewnić mu spokój, napoić i po pewnym czasie zadać trochę siana. Zalecane jest zrezygnowanie z paszy treściwej w dniu transportu/po transporcie. Transport jest dla konia w mniejszym lub większym stopniu stresujący dlatego też przez kilkanaście dni po przywiezieniu do nowego miejsca zamieszkania zaleca się zapewnienie koniowi spokojnych warunków na adaptację. U koni fryzyjskich można często zaobserwować dłużej trwający okres adaptacyjny, nawet do 2-3 miesięcy - w szczególności u osobników, które były przywiązane do swojego stada, po raz pierwszy podróżowały. Przejawia się to np. niepokojem, zachowaniem odbiegającym od wcześniejszego, rzadko niechęcią do jedzenia. Dlatego też zawsze zalecam traktowanie fryza ulgowo przez pierwsze tygodnie pobytu w nowym domu, rozpoczęcie treningu nie wcześniej niż 1-2 tygodnie od przyjazdu.

B. Żywienie

Przede wszystkim przed przywiezieniem konia do nowego domu należy dowiedzieć się do jakich pasz był przyzwyczajony i zapewnić mu takie same lub jak najbardziej zbliżone. Jeśli planujemy żywić naszego konia inaczej to zmiana pasz musi nastąpić stopniowo i powoli, gwałtowna może bowiem przyczynić się do wystąpienia kolki.

Konie fryzyjskie dobrze wykorzystują paszę i dość łatwo nabierają masę ciała (wyjątkiem są klacze karmiące, mające znacznie większe zapotrzebowanie). Podstawą w żywieniu konie fryzyjskich jest siano (lub dobrej jakości sianokiszonka) oraz pastwisko. W przypadku utrzymania pastwiskowego trzeba zwracać uwagę na możliwość przebiałkowania jeśli ruń pastwiskowa bogata jest w rośliny motylkowate (koniczyna, lucerna, wyka itd.). Fryzy nie potrzebują paszy wysokobiałkowej (poza sztukami intensywnie użytkowanymi oraz klaczami wysoko żrebnymi/ karmiącymi oraz źrebiętami), wystarczająca jest pasza o zawartości 10% białka. W praktyce oznacza to, iż najlepszym dodatkiem treściwym jest owies (cały, ewentualnie moczony) oraz pasza granulowana, której szeroki wybór posiadają wszystkie firmy produkujące pasze dla koni (Havens, Pavo i inne). Wybierając paszę granulowaną dla konia rekreacyjnego zalecam tą o niższej zawartości energii. Konie sportowe i hodowlane wymagają pasz o bogatszym składzie. Można też stosować dodatek jęczmienia, choć jest on nieco bardziej tuczający niż owies. Nie zaleca się stosowania pasz sprzyjających zatuczeniu (np. kukurydza, wysłodki buraczane) oraz o dużej zawartości cukru (pasje melasowane np. muesli, buraki cukrowe itd.). Dobrym dodatkiem do pasz są jabłka, marchew itp. choć w okresie letnim należy zachować ostrożność w stosowaniu pasz i dodatków bogatych w cukry gdyż mogą powodować alergie skórne.

C. Weterynaria

Przywożąc nowego konia powinniśmy zapoznać się z historią szczepień oraz zdobyć informację kiedy koń był po raz ostatni odrobaczany. Następnie wraz z lekarzem weterynarii ustalić harmonogram szczepień oraz odrobaczania. W przypadku koni fryzyjskich wskazana jest też większa dbałość o sierść i włosy. Ze względu na

skłonności do łupieżu i świądu dobrze jest konia od czasu do czasu wykąpać, najlepiej używając do tego szamponu dziegciowego lub siarkowego (dla koni, np. firmy Hippika). Wiele uwagi trzeba też poświęcić szczotkom pęcಿನowym, zwłaszcza w okresie deszczowym, ponieważ fryzy są podatne na grude. Należy obserwować stan skóry oraz potencjalne swędzenie, które mogą świadczyć o pojawiającym się problemie (świerzbowiec, grzybica itp.) - wczesne wykrycie znacznie ułatwia leczenie. Zalecam także dbałość o uzębienie (wyeliminowanie ostrych krawędzi i wilczych zębów, które są częstym powodem gorszego przyswajania paszy i problemów z przyjęciem wędzidla) oraz kopyt.

Konie fryzyjskie zwykle cechuje dobra odporność i dobrze znoszą utrzymanie pastwiskowe czy nawet bezstajenne z dostępem do wiaty. Jednak należy się upewnić jak wcześniej koń był utrzymywany, czy posiada odpowiednią sierść która ochroni go przed niekorzystnymi warunkami, czy nie był golony i derkowany. Konie fryzyjskie ze względu na umaszczenie nie najlepiej znoszą upały i godzinach południowych w gorące, letnie dni powinny mieć zapewniony dostęp do zacienionego miejsca aby zapobiec przegrzaniu i udarowi. W okresie intensywnego nasilenia się insektów, zwłaszcza tzw. meszek (dokuczających koniom zwykle w porach wieczornych i wczesno porannych, u niektórych fryzów powodujących alergię skórne) należy pastwiskowa konie poza czasem nasilenia się ataku owadów (np. nocą).

D. Trening

Konie fryzyjskie to rasa późno dojrzewająca, co należy brać pod uwagę rozpoczynając pracę. Trening należy rozpoczynać nie wcześniej niż po ukończeniu 3 roku życia a jeśli mamy możliwość to odłożmy go nawet do 4 roku, trzylatka zapoznając jedynie z podstawami i pracą z ziemi. Istotną kwestią jest też masywniejsza budowa oraz nieco mniejsza wytrzymałość u fryzów. To wszystko składa się na dobór czasu i intensywności treningu, tak aby nie przeciążyć organizmu. U koni fryzyjskich kondycję należy budować powoli - czy to w przypadku młodych koni, czy takich które długo nie były w treningu. Początkowo zalecam pracę z ziemi, na lonży bez wypięcia, z przewagą stępa, klusea i bardzo niewielką dawką galopu - jest to bowiem najtrudniejszy chód dla fryza i tylko koń o dobrej równowadze i muskulaturze będzie w stanie efektywnie galopować. W rozwoju fizycznym, budowaniu kondycji i równowagi pomocne są też jazdy w teren w towarzystwie innych koni. Konie fryzyjskie szybko się uczą - jednak musimy pamiętać iż równie łatwo przychodzi im przyswojenie dobrych jak i złych rzeczy. Są to także konie o dość delikatnej psychice - źle znoszą kary a dużo można zdziałać rozsądnymi pochwałami. Trenując fryzy należy kłaść nacisk na impuls, pracę zadu i obniżenie szyi i głowy (uwaga - niektóre konie mają tendencje do chowania się za wędzidło, źle znoszą twardą rękę). Wiele fryzów poprzez naturalne uwarunkowania budowy chętnie nosi głowę wysoko a szyję w pionie co nie jest jednak pożądane ze względu na osłabienie mięśni grzbietu i możliwe dolegliwości.

Jeśli chodzi o dobór sprzętu dla konia fryzyjskiego jest on raczej dowolny. Można używać siodła zarówno wszechstronnych jak i ujeżdżeniowych czy westernowych (a nawet bezterlicowych). Ze względu na specyficzną budowę należy zwrócić uwagę na dobre dopasowanie siodła, które ma niekiedy tendencje do przekręcania się dookoła konia. Kupując kielzno dla konia warto dopasować go do indywidualnych preferencji zwierzęcia, jednak zwykle odradzam zakup wędzidla zbyt grubego (powyżej 18 mm średnicy) ze względu na dość ciasny pysk u koni fryzyjskich. Cienkie wędzidło również

nie jest polecane gdyż jego działanie jest zbyt ostre. Młode konie powinny być trenowane na wędzidłach delikatniejszych. W przypadku złej odpowiedzi na wędzidło zawsze polecam sprawdzić uzębienie (brak ostrych krawędzi, wilczych zębów itd.) oraz dopasowanie wędzidła pod kątem rozmiaru i typu. Wędzidła oliwkowe nie zawsze są dobrym rozwiązaniem, sporo koni traktuje je niewłaściwie jako oparcie dla kątów pyska zmniejszając tym samym efektywność pracy ręki jeźdźca. W przypadku ranienia kątów pyska polecam wówczas gumowe kółka osłaniające.

II. Formalności

A. Zmiana właściciela

Aby zarejestrować kupionego konia fryzyjskiego na swoje nazwisko musimy być członkami holenderskiego Związku Hodowców Koni Fryzyjskich (KFPS) oraz Związku Hodowców Koni Fryzyjskich w Polsce (ZHKFwP). W celu rejestracji wysyłamy rodowód konia (nie paszport!) do siedziby KFPS, opisany na odwrocie danymi nowego właściciela, opatrzony datą zakupu i podpisem sprzedającego i kupującego. Nie jest konieczne załączanie jakiejkolwiek umowy kupna. Następnie za pośrednictwem ZHKFwP otrzymamy fakturę z KFPS za wpisowe, roczną opłatę członkowską oraz depozyt za wydanie nowego rodowodu (który może być zwrócony w przypadku sprzedaży lub śmierci konia). Po uiszczeniu opłat otrzymamy nowy rodowód zakupionego konia z naszymi danymi umieszczonymi na froncie oraz numer członkowski KFPS wraz z hasłem, pozwalające na logowanie się na stronie KFPS i korzystanie z bazy danych. Należy pamiętać, iż ZHKFwP pośredniczy w każdej wymianie dokumentów z KFPS do właściciela natomiast dokumenty do KFPS wysyłamy bezpośrednio.

B. Opłaty

Wszelkie działania związane z rejestracją, przeglądami hodowlanymi itp. dla koni fryzyjskich zarejestrowanych w KFPS związane są z określonymi opłatami. Cennik ulega niewielkim zmianom w czasie dlatego zalecam upewnić się co do wysokości opłat. Cennik na 2014 rok ze strony KFPS: <http://english.kfps.nl/LinkClick.aspx?fileticket=ecCVU-EN9jI%3d&tabid=120>

Podstawowe opłaty:

Członkostwo KFPS: 73,30 EUR (36,60 EUR dla członków międzynarodowych związków)

Wpisowe: 14,75 EUR

Depozyt: 45,50 EUR

Badanie DNA: 46 EUR (opłata manipulacyjna 32,80 EUR)

Zmiana danych właściciela: 17,50 EUR

Inspekcja klaczy: 53,30 EUR

Rejestracja klaczy/wałacha: 33,35 EUR

IBOP: 134,90 EUR

III. Przegląd Hodowlany

Konie fryzyjskie podlegają ocenie oraz selekcji na specjalnych zasadach, określonych przez Holenderską Księgę Stadną (KFPS). Przeglądy hodowlane odbywają się przy udziale wykwalifikowanej komisji holenderskiej. W Polsce przegląd hodowlany odbywa się raz do roku, zwykle we wrześniu lub październiku. Oceniane są różne grupy wiekowe koni, jednak najważniejsza jest ocena koni trzyletnich i starszych pretendujących do wpisu do Księgi Głównej (lub dodatkowej) oraz ocena źrebiąt. Można na przeglądzie również prezentować klacze roczne i dwuletnie oraz 2,5 ogiery. Oceniane są także konie starsze - te, ciągle pozostające w Księdze Źrebięcej (Veulenboek) oraz konie z wpisem do Księgi Głównej (Stamboek) ale pretendujące do wyższego tytułu (Ster, Crown lub Model). U koni fryzyjskich punktowana jest budowa oraz ruch w stępie i kłusie, informacje na temat ocenianych cech znajdują się w formularzu oceny (Linear Scoring Form). Średnia otrzymanych punktów decyduje o przyznanej koniowi premii. Co daje pokazanie konia na przeglądzie hodowlanym? Otrzymujemy informacje o wartości hodowlanej naszego konia, jego mocnych i słabych stronach. W przypadku klaczy - wpis do Księgi Stadnej zapewnia źrebięciu lepszy rodowód a ocena klaczy ułatwia nam późniejszy dobór ogiera. Otrzymanie I lub II premii a więc tytułu Ster jest też powodem do dumy, gdyż takie konie należą do elity.

Poza oceną hodowlaną przeprowadzane są też testy użytkowe zwane IBOP - pod siodłem lub w zaprzęgu. Dają nam one informacje o wartości użytkowej konia, jego potencjale.

A. Przygotowanie koni

Planując pokazać konia fryzyjskiego na przeglądzie musimy zadbać o kilka rzeczy. Przede wszystkim należy zgłosić konia do przeglądu hodowlanego co najmniej kilka tygodni wcześniej. Informacje o datach i miejscach przeglądu można zdobyć w Związku Hodowców Koni Fryzyjskich (polskim lub holenderskim). Należy być też członkiem związku (patrz formalności). Następnie pozostaje kwestia przygotowania konia. Źrebięta powinny być nauczone stania i prowadzenia na uwiązach. Przygotowanie koni dorosłych zalecam rozpocząć na minimum 2 miesiące przed przeglądem. Praca polega na wyrobieniu muskulatury i równowagi w ruchu poprzez odpowiednio dostosowaną do wieku i możliwości konia pracę oraz naukę prezentacji w ręku - w stój, stępie i kłusie. Przed przeglądem należy zadbać o dobrą prezentację konia.

IV. Hodowla

A. Wybór ogiera

Planując zażrebić naszą klacz mamy kilka opcji do wyboru. Możemy zdecydować się na użycie następujących ogierów:

- Stb z pełną licencją na krycie (źrebię otrzyma prawo wpisu do Księgi Głównej - zielono żółty rodowód) - koszt nasienia od 500 do 1400 €
- KFPS-D z licencją na krycie (źrebię otrzyma prawo wpisu do Księgi KFPS-D) - koszt nasienia od 350 €
- Vb Ster z licencją KFPS na terytorium Polski (źrebię otrzyma prawo wpisu do Księgi Dodatkowej I - brązowy rodowód) - koszt ok. 1500 zł
- Vb bez licencji (źrebię otrzyma prawo wpisu do Księgi Dodatkowej II - niebieski rodowód) - koszt od 500 zł + możliwa konieczność opłacenia badań DNA przy rejestracji w KFPS

Najlepszą opcją jest wybór ogiera Stb - daje on nam najszerszy wybór, wiele narzędzi pomocnych w doborze ogiera do klaczy tak aby uzyskać jak najlepszej jakości potomstwo, najlepszy rodowód - wpis do Księgi Głównej (jeśli klacz również taki posiada, jeśli nie to podwyższenie statusu). Możemy zdecydować się ewentualnie na wybór ogiera z księgo KFPS-D, są to ogiery stacjonujące w głównie Niemczech, które w Holandii nie przeszły pomyślnie selekcji. Decydując się na którąś z tych opcji musimy być przygotowani na transport nasienia (schłodzonego, ewentualnie mrożonego) i zabieg inseminacji bądź zawieszenie klaczy na czas stanówki do stacji ogierów.

Kolejną opcją jest wybór ogierów Vb Ster z pozwoleniem na krycie ważnym na terytorium Polski. Jest to prostsza i mniej kosztowna opcja, która zapewnia minimum dobrej jakości - są to bowiem ogiery dopuszczone do krycia przez Księżę Stadną. Opcja ta jednak prawdopodobnie zostanie w Polsce wycofana.

Inaczej jest w przypadku ogierów Vb lub Vb Ster bez licencji lub z licencją PZHK - są to ogiery kryjące nielegalnie, które nie przeszły żadnej kwalifikacji. W przypadku krycia takimi ogierami możliwe jest otrzymanie wpisu do Księgi Dodatkowej II (jeśli ogier posiada rodowód KFPS) zwykle po wykonaniu badań DNA w celu potwierdzenia pochodzenia źrebięcia, co jest dodatkowym kosztem.

B. Kryteria doboru ogiera do klaczy

Poszukując ogiera dla klaczy powinniśmy uwzględnić kilka istotnych elementów. Przede wszystkim należy mieć na uwadze wysokie spokrewnienie w obrębie rasy fryzyjskiej. Decydując się na danego ogiera należy ustalić, czy nie posiada zbyt wielu wspólnych przodków z klaczą (co wpływa na inbred źrebięcia i możliwe problemy genetyczne). Następnie nasz wybór powinien być ukierunkowany na ogiera, który wpłynie na poprawę słabych cech klaczy. Należy zdobyć również informacje o dostępności ogiera, jakości jego nasienia oraz oczywiście jakości potomstwa. Istnieje wiele pomocnych narzędzi począwszy od strony KFPS (dla członków), artykułów w Internecie oraz doradztwa fachowców.

C. Rejestracja źrebięcia

Tekst ten dotyczy źrebiąt po rodzicach fryzyjskich, które mają prawo rejestracji w holenderskiej Księdze Stadnej (matka i ojciec muszą posiadać rodowód wydany przez KFPS). Nowo narodzone źrebię objęte jest obowiązkiem rejestracji. W tym celu należy wysłać raport z porodu, najlepiej zrobić to w niezbyt długim czasie po porodzie (do miesiąca lub do czasu odstawienia od matki ok. 6 miesięcy). Jeśli źrebię jest po ogierze holenderskim z pełną licencją, z początkiem roku kalendarzowego powinniśmy otrzymać z KFPS'u dokument potwierdzający inseminację, który zawiera formularz do wypełnienia po porodzie. Jeśli jesteśmy członkami ZHKFwP możemy wypełnić raport z porodu dostępny do pobrania ze strony Związku (w języku polskim), w szczególności jeśli ojcem naszego potomka jest ogier Vb Ster z licencją na Polskę. Rejestracja źrebięcia musi nastąpić najdalej do końca roku kalendarzowego, w innym wypadku aby otrzymać dokumenty konia potrzebne będą testy DNA. Wysłanie raportu z porodu oraz uiszczenie opłaty powoduje wpisanie źrebięcia do Księgi Wstępnej. Potwierdzeniem tego jest otrzymanie dokumentu rejestracyjnego (w kolorze niebieskim) i wpis do Księgi Wstępnej dla źrebiąt (VVR).

Aby źrebię mogło uzyskać wpis do Ksiąg Stadnych (VB) musi zostać zaczipowane. Procedura ta może być przeprowadzona przez uprawnionego lekarza weterynarii lub na przeglądzie hodowlanym dla koni fryzyjskich przez sędziego. W przypadku czipowania przez lokalnego lekarza weterynarii jesteśmy zobowiązani do wypełnienia i odesłania do KFPS odpowiedniego formularza oraz wcześniej otrzymanego formularza rejestracyjnego (dokument w kolorze niebieskim). W przypadku gdy ojcem naszego źrebięcia jest ogier nie posiadający licencji KFPS (lub przekroczyliśmy wymagany termin), załączamy także włosy z ogona źrebięcia oraz jego rodziców w celu wykonania badań DNA potwierdzających pochodzenie źrebięcia. Po uiszczeniu kolejnych opłat za wydanie paszportu, rodowodu oraz ewentualne badania DNA otrzymamy stosowne dokumenty konia.

V. Tabele i dokumenty

A. Zmiana właściciela

Wypełniony na odwrocie rodowód zakupionego konia odesłać na adres:

Koninklijke verening Het Friesch Paarden-Stamboek
Oprijlaan 1
9205 BZ Drachten
Holland

GEREGISTREERDE	REGISTERED	REGISTRIERTE PERSON	ENREGISTRÉ	
Imię i nazwisko nowego właściciela				
ADRES ADDRESS ADRESSE ADRESSE				
Adres				
POSTCODE, PLAATS	POSTAL CODE, PLACE	POSTBEZIRK, ORT/STADT	CODE POSTAL VILLE	
Kod pocztowy, miejscowość				
LAND	COUNTRY	LAND	PAYS	
Kraj				
Hengst	KFPS-stamboek	Goedegek. hengsten van KFPS dochters stamb.	Veulenboek met dekvergunning	Veulenboek/BI / BII
Merrie				
KFPS-stb/hb/vb	KFPS-stb/vb	KFPS-D-stb/vb	Bb I	Bb II
KFPS-D-stb/vb	KFPS-stb/vb	KFPS-D-stb/vb	Bb I	Bb II
Bb I	Bb I	Bb I	Bb I	Bb II
Bb II	Bb II	Bb I	Bb I	Bb II

DATUM VAN OVERDRACHT	DATE OF TRANSFER
DATUM DER EIGENTUMSÜBERTRAGUNG	DATE DE TRANSFERT
Data sprzedaży	
HANDEKENING NIEUWE GEREGISTREERDE	SIGNATURE NEW REGISTERED
UNTERSCHRIFT DES NEUE PERSON	SIGNATURE NOUVEL ENREGISTRÉ
Podpis nowego właściciela	
HANDEKENING VORIGE GEREGISTREERDE	SIGNATURE PREVIOUS REGISTERED
UNTERSCHRIFT VORIGE PERSON	SIGNATURE ANCIEN ENREGISTRÉ
Podpis poprzedniego właściciela	

B. Raport z porodu

KONINKLIJKE VERENIGING "HET FRIESCH PAARDEN-STAMBOEK"

BESCHERMVROUWE
H.M. KONINGIN BEATRIX

OPRIJLAAN 1
9205 BZ DRACHTEN
POSTBUS 624
9200 AP DRACHTEN
TEL.: 0512 52 38 88
FAX: 0512 53 21 46
E-MAIL:
MAIL@FPS-STUDBOOK.COM
INTERNET:
WWW.FPS-STUDBOOK.COM

DIO-nummer: 2008411191
Dek-/inseminatiestation:
Hengst:
naam: Beart 411 Dane ogiera
registratienummer: 200008071
dekdatum: 24.06.2008 Data inseminacji
Merrie:
naam:
registratienummer: Dane klaczy
geboren:
tongnummer:
Eigenaar merrie: Dane właściciela

GEBOORTEBERICHT - raport z porodu

Binnen twee weken na de geboorte van het veulen ingevuld en ondertekend in te zenden aan het FPS. Ook zenden wanneer de merrie gуст is gebleven, heeft verworpen, e.d.

Geboren op: data _____ / _____ 20____
Geslacht: pleć Hengst / Merrie
(doorhalen wat niet van toepassing is)
Kleur: maść _____
Aftekening: odmiany _____
Naam veulen: imię _____
Opmerkingen Problemy przy porodzie,
wady wrodzone
 gust gebleven niezębna (nieskuteczna inseminacja, resorpcja)
 verworpen poronienie
 dood geboren źrebię martwo urodzone
 kort na de geboorte gestorven źrebię padło po porodzie
 mismaakt geboren zniekształcone źrebię
 dwergveulen dwarfizm
 waterhoofd wodogłowie
 anders, nl _____ inne (podać)

Naam: Eigenaar merrie Dane właściciela klaczy Eigenaar veulen Dane właściciela źrebięcia
Adres: _____
Postcode woonplaats: _____
Telefoon: _____
Datum _____ Handtekening Merriehouder
Data _____ Podpis właściciela klaczy

C. Protokół czipowania

Chip-protocol

The undersigned
 veterinary in (country), and Mr./Mrs.
, owner of the stallion/mare:

name:

registration number:

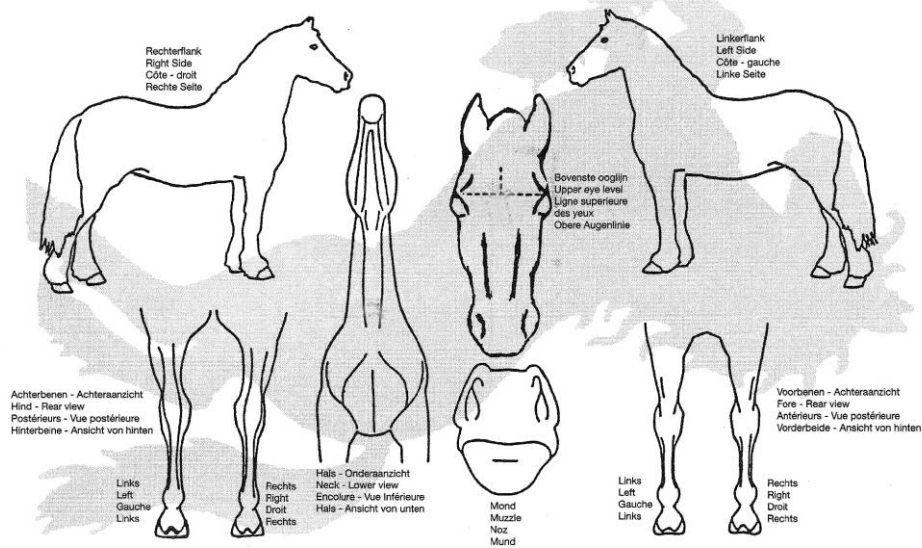
chip number:.....

hereby declares that for the purpose of the registration of the chip number he/she checked the tongue number of aforementioned horse and furthermore declares that this number corresponds with the relevant studbook certificate.

The costs for providing the passport are for the account of the owner for the above stallion/mare; on receipt of the invoice; the amount invoiced is to be transferred to the FPS.

The veterinary concerned will directly charge the owner of stallion/mare for the veterinary costs.

GRAFISCHE BESCHRIJVING / OUTLINE DIAGRAM / SIGNALEMENT GRAPHIQUE / GRAPHISCHE BESCHREIBUNG

Signed on the date:.....

Signature and name veterinary

Signature owner

.....

.....